

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

26. března 2020 *

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Příslušnost a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – Nařízení (ES) č. 44/2001 – Článek 5 bod 1 – Příslušnost ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy – Články 15 až 17 – Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv – Nařízení (ES) č. 261/2004 – Články 6 a 7 – Právo na náhradu škody v případě významného zpoždění letu – Přepravní smlouva, která poskytuje kombinaci dopravy a ubytování a kterou cestující uzavřel s cestovní kanceláří – Žaloba na náhradu škody podaná proti leteckému dopravci, který není stranou této smlouvy – Směrnice 90/314/EHS – Souborné služby pro cesty“

Ve věci C-215/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Obvodního soudu pro Prahu 8 (Česká republika) ze dne 25. ledna 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 26. března 2018, v řízení

Libuše Králová

proti

Primera Air Scandinavia A/S,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, M. Safjan (zpravodaj), L. Bay Larsen, C. Toader a N. Jääskinen, soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za českou vládu M. Smolkem a J. Vlácillem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi M. Šimerdovou a M. Heller, jako zmocněnkyněmi,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 7. listopadu 2019,

vydává tento

* Jednací jazyk: čeština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu jednak čl. 5 bodu 1 a článků 15 až 17 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42, oprava Úř. věst. 2008, L 269, s. 14) a jednak nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91 (Úř. věst. 2004, L 46, s. 1; Zvl. vyd. 07/08, s. 10, oprava Úř. věst. 2009, L 092, s. 5).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Libuší Královou a Primera Air Scandinavia A/S, leteckou obchodní společností se sídlem v Dánsku (dále jen „Primera“), ve věci žaloby na náhradu škody, jež byla na základě nařízení č. 261/2004 podána z důvodu významného zpoždění letu z Prahy (Česká republika) do Keflavíku (Island), který zajišťovala společnost Primera.

Právní rámec

Nařízení č. 44/2001

- 3 Nařízení č. 44/2001 bylo zrušeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1). Posledně uvedené nařízení se však podle svého článku 81 použije až ode dne 10. ledna 2015. Vzhledem k době rozhodné z hlediska skutečností sporu v původním řízení se proto na tento spor i nadále použije nařízení č. 44/2001.
- 4 Body 11 až 13 odůvodnění nařízení č. 44/2001 uváděly:
 - „(11) Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná [a příslušnost na tomto základě musí být dána vždy], kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska [hraničního určovatele]. Sídlo právnické osoby musí být v nařízení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.
 - (12) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.
 - (13) Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou jejím zájmům příznivější než obecná pravidla.“
- 5 Článek 2 odst. 1 tohoto nařízení stanovil:
 - „Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.“
- 6 Článek 5 uvedeného nařízení byl součástí jeho kapitoly II oddílu 2, jenž byl nadepsán „Zvláštní příslušnost“. Bod 1 tohoto článku stanovil:
 - „Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

1. a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn;
 - b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:
 - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,
 - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty;
 - c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a)“.
- 7 Článek 15 téhož nařízení, který byl součástí jeho kapitoly II oddílu 4, jenž byl nadepsán „Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv“, uváděl:

„1. Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a čl. 5 bod 5),

[...]

- c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.
2. Nemá-li smluvní partner spotřebitele bydliště na území některého členského státu, avšak v některém členském státě má pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, je s ním při sporech vyplývajících z jejich provozu jednáno tak, jako by měl bydliště na území tohoto státu.
3. Tento oddíl se nevztahuje na přepravní smlouvy, kromě případu, kdy smlouva poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně.“
- 8 Článek 16 nařízení č. 44/2001, který se nacházel v tomto oddíle 4, v odstavci 1 stanovil:
- „Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, nebo u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel.“
- 9 Článek 17 tohoto nařízení uváděl:

„Od ustanovení tohoto oddílu je možné se odchýlit pouze

1. dohodou uzavřenou po vzniku sporu,
2. dohodou umožňující spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto oddíle, nebo
3. dohodou uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.“

Nařízení č. 261/2004

10 Článek 1 nařízení č. 261/2004, nadepsaný „Předmět“, v odstavci 1 uvádí:

„Toto nařízení stanoví za podmínek v něm stanovených minimální práva cestujících, jestliže:

- a) je jim odepřen nástup na palubu proti jejich vůli;
- b) je jejich let zrušen;
- c) je jejich let zpožděn.“

11 Článek 2 tohoto nařízení, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení se:

[...]

- b) ‚provozujícím leteckým dopravcem‘ rozumí letecký dopravce, který provádí nebo zamýšlí provést let podle smlouvy s cestujícím nebo v zastoupení jiné právnické nebo fyzické osoby, která uzavřela smlouvu s tímto cestujícím;

[...]“

12 Článek 3 uvedeného nařízení, nadepsaný „Oblast působnosti“, uvádí:

„1. Toto nařízení se vztahuje:

- a) na cestující odlétající z letiště umístěného na území členského státu, na které se vztahuje Smlouva;

[...]

2. Odstavec 1 se použije pod podmínkou, že cestující:

- a) mají potvrzenou rezervaci pro dotčený let a vyjma případy zrušení podle článku 5 se přihlásí k přepravě,
 - jak je předem a písemně (rovněž elektronickými prostředky) stanoveno a v čase uvedeném leteckým dopravcem, provozovatelem souborných služeb pro cesty, pobyty a zájezdy nebo oprávněným zprostředkovatelem služeb v cestovním ruchu,

nebo jestliže není uveden čas,

- nejpozději do 45 minut před zveřejněným časem odletu; nebo

[...]

5. Toto nařízení se vztahuje na každého provozujícího leteckého dopravce, který přepravuje cestující podle odstavců 1 a 2. Jestliže provozující letecký dopravce nemá smlouvu s cestujícím a plní povinnosti podle tohoto nařízení, má se za to, že jedná v zastoupení osoby, jež uzavřela smlouvu s tímto cestujícím.

6. Tímto nařízením nejsou dotčena práva cestujících podle [směrnice Rady] 90/314/EHS [ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy (Úř. věst. 1990, L 158, s. 59; Zvl. vyd. 13/10, s. 132)]. Toto nařízení se nepoužije v případech, kdy jsou souborné služby pro cesty, pobyty a zájezdy zrušeny z důvodů jiných než zrušení letu.“

13 Článek 6 téhož nařízení, nadepsaný „Zpoždění“, stanoví:

„1. Jestliže provozující letecký dopravce důvodně očekává, že let bude oproti plánovanému času odletu zpožděn:

- a) o dvě hodiny nebo více v případě letů o délce nejvýše 1 500 kilometrů, nebo
- b) o tři hodiny nebo více v případě všech letů ve Společenství delších než 1 500 kilometrů a všech ostatních letů o délce od 1 500 kilometrů do 3 500 kilometrů, nebo
- c) o čtyři hodiny nebo více v případě všech letů nespádajících pod písmeno a) nebo b),

nabídne provozující letecký dopravce cestujícím:

- i) pomoc stanovenou v čl. 9 odst. 1 písm. a) a odst. 2 a
- ii) pomoc stanovenou v čl. 9 odst. 1 písm. b) a c), jestliže důvodně očekávaný čas odletu je alespoň o den později než čas odletu původně oznámený, a
- iii) pomoc stanovenou v čl. 8 odst. 1 písm. a), jestliže zpoždění trvá alespoň pět hodin.

2. V každém případě musí pomoc nabízená v rámci lhůt stanovených výše brát ohled na každou skupinu vzdáleností.“

14 Článek 7 nařízení č. 261/2004, nadepsaný „Právo na náhradu škody“, v odst. 1 písm. b) uvádí:

„Odkazuje-li se na tento článek, obdrží cestující náhradu ve výši:

[...]

- b) 400 EUR u všech letů ve Společenství delších než 1 500 kilometrů a u všech ostatních letů o délce od 1 500 kilometrů do 3 500 kilometrů“.

15 Článek 8 tohoto nařízení, nadepsaný „Právo na proplacení výdajů nebo na přesměrování“, v odstavci 2 stanoví:

„Ustanovení odst. 1 písm. a) se rovněž použije na cestující, jejichž lety jsou součástí souboru služeb, s výjimkou práva na náhradu škody, pokud toto právo vzniká podle směrnice 90/314/EHS.“

Směrnice 90/314

- 16 Směrnice 90/314, která byla použitelná v době rozhodné z hlediska skutkového stavu v původním řízení, v čl. 2 odst. 1 uváděla:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

1. „souborem služeb“ předem stanovená kombinace alespoň dvou z následujících položek, je-li prodávána nebo nabízena k prodeji za souhrnnou cenu a je-li služba poskytována po dobu přesahující 24 hodin nebo zahrnuje-li nocleh:
 - a) doprava;
 - b) ubytování;
 - c) jiné služby cestovního ruchu, které nejsou doplňkem dopravy nebo ubytování a tvoří významnou část souboru služeb.

Oddělené účtování za jednotlivé položky téhož souboru služeb nezavazuje organizátora nebo prodejce podle této směrnice závazků.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 17 Libuše Králová, bytem v Praze, uzavřela s cestovní kanceláří FIRO-tour a.s. smlouvu o souborných službách pro cesty, která zahrnovala jednak leteckou přepravu mezi Prahou a Keflavíkem, zajišťovanou společností Primera, a jednak ubytování na Islandu.
- 18 Let z Prahy do Keflavíku uskutečněný dne 25. dubna 2013, na který měla L. Králová potvrzenou rezervaci, byl zpožděn o více než čtyři hodiny. Libuše Králová proto podala k Obvodnímu soudu pro Prahu 8 (Česká republika) proti společnosti Primera žalobu na náhradu škody ve výši 400 eur podle čl. 6 odst. 1 a článku 7 nařízení č. 261/2004.
- 19 V usnesení ze dne 1. dubna 2014 Obvodní soud pro Prahu 8 prohlásil, že není příslušný k projednání uvedené žaloby, neboť nařízení č. 44/2001 není použitelné pro Dánské království, které je členským státem, v němž má společnost Primera sídlo. Uvedený soud doplnil, že jeho příslušnost nevyplývá ani z kapitoly II oddílu 4 tohoto nařízení, neboť L. Králová neuzavřela přepravní smlouvu se společností Primera, nýbrž s cestovní kanceláří FIRO-tour. I kdyby měla být konstatována existence smlouvy mezi stranami sporu, nejednalo by se v žádném případě o smlouvu poskytující kombinaci dopravy a ubytování, jak je požadováno v čl. 15 odst. 3 uvedeného nařízení.
- 20 Libuše Králová podala proti tomuto usnesení odvolání k Městskému soudu v Praze (Česká republika), který je usnesením ze dne 4. srpna 2014 zamítl. Městský soud v Praze konstatoval, že nařízení č. 44/2001 je pro Dánské království použitelné od 1. července 2007, avšak neumožňuje založit pravomoc českých soudů ve věci v původním řízení.
- 21 Na základě dovolání, které L. Králová podala k Nejvyššímu soudu (Česká republika), uvedený soud usnesením ze dne 15. září 2015 zrušil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 a Městského soudu v Praze, vrátil věc Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení a rozhodl, že Obvodní soud pro Prahu 8 musí posoudit pasivní legitimaci společnosti Primera v intencích čl. 5 bodu 1 a článků 15 a 16 nařízení č. 44/2001.
- 22 Předkládající soud uvádí, že z tohoto nařízení nelze bez dalšího dovodit, zda jsou ve vztazích leteckého dopravce a spotřebitele v situaci, kdy je letecká přeprava sjednána jako součást souborných služeb pro cesty, příslušné soudy místa plnění smluvního závazku dle čl. 5 bodu 1 písm. b) uvedeného nařízení, nebo soudy místa bydliště spotřebitele podle čl. 16 odst. 1 téhož nařízení.

- 23 Předkládající soud má mimoto pochybnosti o tom, zda je společnost Primera, která byla povinna splnit povinnosti stanovené v nařízení č. 261/2004, pasivně legitimována k uspokojení nároků plynoucích z tohoto nařízení, jakož i o vztahu mezi odpovědností plynoucí z uvedeného nařízení a odpovědností plynoucí ze směrnice 90/314.
- 24 Za těchto okolností se Obvodní soud pro Prahu 8 rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Existoval mezi žalobkyní a žalovaným smluvní vztah ve smyslu článku 5 [bodu] 1 [nařízení č. 44/2001], ačkoli mezi žalobkyní a žalovaným nebyla uzavřena smlouva a let byl součástí souborných služeb poskytovaných na základě smlouvy mezi žalobkyní a třetí osobou (cestovní kancelář)?
- 2) Lze tento vztah kvalifikovat jako vztah spotřebitelský ve smyslu [...] článků 15 až 17 [nařízení č. 44/2001]?
- 3) Je žalovaný pasivně legitimován k uspokojení nároků plynoucích z [nařízení č. 261/2004]?“

K předběžným otázkám

K třetí otázce

- 25 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba zkoumat na prvním místě, je, zda musí být nařízení č. 261/2004 vykládáno v tom smyslu, že cestující, jehož let byl zpožděn o tři hodiny nebo více, může podat žalobu na náhradu škody podle článků 6 a 7 tohoto nařízení proti provozujícímu leteckému dopravci, i když mezi tímto cestujícím a tímto leteckým dopravcem nebyla uzavřena smlouva a dotčený let je součástí souborných služeb pro cesty, na které se vztahuje směrnice 90/314.
- 26 V tomto ohledu se tato otázka týká zaprvé toho, zda se nařízení č. 261/2004 vztahuje na leteckého dopravce, který provedl zpožděný let v zastoupení osoby, jež uzavřela smlouvu s cestujícím, i když on sám s tímto cestujícím neuzavřel smlouvu.
- 27 Článek 2 písm. b) tohoto nařízení definuje „provozujícího leteckého dopravce“ jako leteckého dopravce, který provádí nebo zamýšlí provést let podle smlouvy s cestujícím nebo v zastoupení jiné právnické nebo fyzické osoby, která uzavřela smlouvu s tímto cestujícím.
- 28 Podle čl. 3 odst. 5 téhož nařízení se toto nařízení vztahuje na každého provozujícího leteckého dopravce, který přepravuje cestující z letiště nacházejícího se na území členského státu nebo na toto letiště. Totéž ustanovení upřesňuje, že jestliže provozující letecký dopravce nemá smlouvu s cestujícím a plní povinnosti podle tohoto nařízení, má se za to, že jedná v zastoupení osoby, jež uzavřela smlouvu s tímto cestujícím (rozsudek ze dne 7. března 2018, flightright a další, C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, bod 62).
- 29 Z uvedených ustanovení vyplývá, že cestující, jehož let byl zpožděn, se může vůči provozujícímu leteckému dopravci dovolávat nařízení č. 261/2004, i když mezi cestujícím a provozujícím leteckým dopravcem nebyla uzavřena smlouva.
- 30 Zadruhé se třetí otázka týká toho, zda má okolnost, že předmětem smlouvy dotčené v původním řízení jsou souborné služby pro cesty ve smyslu čl. 2 odst. 1 směrnice 90/314, vliv na možnost cestujícího uplatňovat nároky plynoucí z článků 6 a 7 nařízení č. 261/2004 z důvodu zpoždění letu.

- 31 Co se týče vztahu nařízení č. 261/2004 a směrnice 90/314, je třeba nejprve uvést, že z čl. 3 odst. 6 tohoto nařízení vyplývá, že tímto nařízením nejsou dotčena práva, která cestujícím, již si koupili souborné služby pro cesty, plynou z uvedené směrnice.
- 32 Článek 8 odst. 2 uvedeného nařízení v tomto ohledu stanoví, že právo na náhradu ceny letenky mají rovněž cestující, jejichž lety jsou součástí souboru služeb, s výjimkou případu, kdy toto právo vzniká podle směrnice 90/314.
- 33 V této souvislosti Soudní dvůr rozhodl, že z tohoto jasného znění uvedeného čl. 8 odst. 2 vyplývá, že samotná existence práva na náhradu podle směrnice 90/314 postačuje k tomu, aby cestující, jehož let je součástí souborných služeb pro cesty, nemohl požadovat náhradu pořizovací ceny letenky od provozujícího leteckého dopravce podle nařízení č. 261/2004 (rozsudek ze dne 10. července 2019, Aegean Airlines, C-163/18, EU:C:2019:585, bod 31).
- 34 Články 6 a 7 nařízení č. 261/2004, na základě kterých cestující dotčená v původním řízení podala žalobu na náhradu škody, však nestanoví stejnou výjimku, jaká je v čl. 8 odst. 2 tohoto nařízení stanovena pro náhradu ceny letenky a která byla dotčena ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 10. července 2019, Aegean Airlines (C-163/18, EU:C:2019:585).
- 35 Je tedy patrné, že se právo na náhradu škody stanovené v článku 7 uvedeného nařízení uplatní v situaci, kdy je let zakoupený cestujícím součástí souborných služeb pro cesty, aniž to má vliv na případné nároky plynoucí ze směrnice 90/314.
- 36 Tento výklad je potvrzen historií vzniku nařízení č. 261/2004. Jak totiž uvedl generální advokát v bodě 72 svého stanoviska, z této historie vzniku vyplývá, že unijní normotvůrce neměl v úmyslu vyloučit cestující, jejichž let je součástí souborných služeb pro cesty, z působnosti tohoto nařízení, nýbrž měl v úmyslu přiznat jim práva stanovená v tomto nařízení, aniž je dotčena ochrana, kterou jim přiznává směrnice 90/314.
- 37 V tomto ohledu právo na standardizovanou a paušálně vypočítanou náhradu škody, jež vyplývá z článku 7 nařízení č. 261/2004, patří mezi základní práva, která toto nařízení přiznává cestujícím v letecké dopravě vůči provozujícímu leteckému dopravci, a nemá ekvivalent v systému zavedeném směrnicí 90/314 vůči organizátorovi souborných služeb pro cesty.
- 38 S ohledem na výše uvedené je třeba na třetí otázku odpovědět, že nařízení č. 261/2004 musí být vykládáno v tom smyslu, že cestující, jehož let byl zpožděn o tři hodiny nebo více, může podat žalobu na náhradu škody podle článků 6 a 7 tohoto nařízení proti provozujícímu leteckému dopravci, i když mezi tímto cestujícím a tímto leteckým dopravcem nebyla uzavřena smlouva a dotčený let je součástí souborných služeb pro cesty, na které se vztahuje směrnice 90/314.

K první otázce

- 39 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 5 bod 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody, kterou cestující podal na základě nařízení č. 261/2004 proti provozujícímu leteckému dopravci, spadá pod pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu tohoto ustanovení, i když mezi těmito stranami nebyla uzavřena žádná smlouva a let zajišťovaný tímto leteckým dopravcem byl stanoven ve smlouvě o souborných službách pro cestu zahrnujících rovněž ubytování, která byla uzavřena s třetí osobou.
- 40 Na úvod je třeba poznamenat, že článek 5 nařízení č. 44/2001 v bodě 1 stanovil, že osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována, pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn.

- 41 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ musí být vykládán autonomně za účelem zajištění jednotného uplatňování tohoto nařízení ve všech členských státech (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. března 2018, *flightright* a další, C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, bod 58 a citovaná judikatura).
- 42 Soudní dvůr již v tomto ohledu rozhodl, že uzavření smlouvy není podmínkou pro použití čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001 (rozsudek ze dne 21. dubna 2016, *Austro-Mechana*, C-572/14, EU:C:2016:286, bod 34 a citovaná judikatura).
- 43 I když čl. 5 bod 1 nařízení č. 44/2001 uzavření smlouvy nevyžaduje, podle ustálené judikatury platí, že pro použití tohoto ustanovení je přesto nezbytná identifikace závazku, neboť příslušnost podle tohoto ustanovení se určuje podle místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn. Pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu uvedeného ustanovení tedy nelze chápat tak, že se vztahuje na situaci, v níž neexistuje svobodně přijatý závazek jedné strany vůči druhé straně (rozsudek ze dne 14. března 2013, *Česká spořitelna*, C-419/11, EU:C:2013:165, bod 46 a citovaná judikatura).
- 44 Z toho plyne, že pravidlo o zvláštní příslušnosti ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy, které je stanoveno v čl. 5 bodě 1 nařízení č. 44/2001, se zakládá na důvodu žaloby, a nikoli na identitě stran (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. března 2018, *flightright* a další, C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, bod 61 a citovaná judikatura).
- 45 V projednávaném případě je tedy třeba ve světle judikatury připomenuté v bodě 43 tohoto rozsudku zkoumat, zda lze mít za to, že letecký dopravce, který neuzavřel přepravní smlouvu s cestujícím a zajišťoval let stanovený ve smlouvě o souborných službách pro cestu uzavřené třetí osobou, plní závazek svobodně přijatý vůči jiné osobě, o který se opírá žalobcova žaloba.
- 46 Zprv je třeba mít za to, že takový letecký dopravce, o jakého se jedná v původním řízení, může být kvalifikován jako „provozující letecký dopravce“ ve smyslu čl. 2 písm. b) nařízení č. 261/2004, jelikož provedl let v zastoupení právnické nebo fyzické osoby, která uzavřela smlouvu s dotyčným cestujícím, tedy v projednávaném případě v zastoupení cestovní kanceláře.
- 47 Z druhé z čl. 3 odst. 5 druhé věty nařízení č. 261/2004 vyplývá, že jestliže provozující letecký dopravce nemá smlouvu s cestujícím a plní povinnosti podle tohoto nařízení, má se za to, že jedná v zastoupení osoby, jež uzavřela smlouvu s tímto cestujícím (usnesení ze dne 13. února 2020, *flightright*, C-606/19, EU:C:2020:101, bod 34).
- 48 Na tohoto dopravce tedy musí být nahlíženo tak, že plní závazky svobodně přijaté vůči smluvnímu partnerovi dotyčného cestujícího. Tyto závazky vyplývají ze smlouvy o souborných službách pro cesty, kterou cestující uzavřel s cestovní kancelář (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. března 2018, *flightright* a další, C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, bod 63).
- 49 V důsledku toho musí být na žalobu na náhradu škody za významné zpoždění letu, kterou tento cestující podal proti uvedenému provozujícímu leteckému dopravci, jenž není smluvním partnerem uvedeného cestujícího, přesto nahlíženo tak, že byla podána ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároku ze smlouvy ve smyslu čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001.
- 50 Okolnost, že smlouva o letecké dopravě je součástí souboru služeb pro cesty ve smyslu čl. 2 bodu 1 směrnice 90/314, který zahrnuje ubytování, nemůže tento závěr vyvrátit.
- 51 Tato zvláštní okolnost totiž nemění smluvní povahu právních závazků, jichž se cestující dovolává, ani důvod jeho žaloby, která tedy může být podána k jednomu či druhému soudu místa plnění smluvních závazků (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. března 2018, *flightright* a další, C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, body 68 a 69, a usnesení ze dne 13. února 2020, *flightright*, C-606/19, EU:C:2020:101, body 26 a 27).

- 52 S ohledem na výše uvedené je třeba na první otázku odpovědět, že čl. 5 bod 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody, kterou cestující podal na základě nařízení č. 261/2004 proti provozujícímu leteckému dopravci, spadá pod pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu tohoto ustanovení, i když mezi těmito stranami nebyla uzavřena žádná smlouva a let zajišťovaný tímto leteckým dopravcem byl stanoven ve smlouvě o souborných službách pro cestu zahrnujících rovněž ubytování, která byla uzavřena s třetí osobou.

K druhé otázce

- 53 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda články 15 až 17 nařízení č. 44/2001 musí být vykládány v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody, kterou cestující podal proti provozujícímu leteckému dopravci, se kterým tento cestující neuzavřel smlouvu, spadá do působnosti těchto článků týkajících se zvláštní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv.
- 54 Na úvod je třeba připomenout, že pravidla pro určení příslušnosti uvedená v kapitole II oddíle 4 nařízení č. 44/2001, v němž se nacházejí články 15 až 17 tohoto nařízení, umožňují spotřebiteli podat žalobu buď u soudu místa, kde má bydliště, nebo u soudů členského státu, na jehož území má bydliště smluvní partner.
- 55 Tato pravidla představují odchylku jak od obecného pravidla pro určení příslušnosti stanoveného v čl. 2 odst. 1 uvedeného nařízení, které stanoví příslušnost soudů členského státu, na jehož území má bydliště žalovaný, tak od pravidla o zvláštní příslušnosti ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy, jež je uvedeno v čl. 5 bodě 1 téhož nařízení. Uvedená pravidla nacházející se v tomto oddíle 4 proto musí být nutně vykládána restriktivně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. března 2013, Česká spořitelna, C-419/11, EU:C:2013:165, bod 26 a citovaná judikatura).
- 56 Soudní příslušnost se určí podle uvedeného oddílu 4, jsou-li splněny všechny tři podmínky stanovené v čl. 15 odst. 1 nařízení č. 44/2001: zaprvé má některá ze smluvních stran postavení spotřebitele, který jedná v rámci, o němž lze mít za to, že nespadá do jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, zadruhé smlouva mezi takovýmto spotřebitelem a profesionálem či podnikatelem byla skutečně uzavřena a zatřetí spadá takováto smlouva do některé z kategorií uvedených v odst. 1 písm. a) až c) uvedeného článku 15. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně, takže není-li některá z oněch tří podmínek splněna, příslušnost nemůže být určena podle pravidel platných ve věcech spotřebitelských smluv (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 23 a citovaná judikatura).
- 57 V projednávaném případě se předkládající soud zamýšlí nad tím, zda lze ony tři podmínky uvedené v předchozím bodě považovat za splněné u právního vztahu mezi cestujícím a leteckým dopravcem, pokud mezi sebou neuzavřeli smlouvu.
- 58 V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že na rozdíl od podmínek pro uplatnění pravidel o zvláštní příslušnosti, která vyplývají z čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001, je pro uplatnění pravidel pro určení příslušnosti, která vyplývají z kapitoly II oddílu 4 tohoto nařízení, rozhodující, aby strany sporu byly rovněž smluvními stranami.
- 59 Jak totiž uvedli generální advokát v bodě 48 svého stanoviska a česká vláda ve svém písemném vyjádření, články nacházející se v uvedeném oddíle 4 odkazují na „smlouvy uzavřené spotřebitelem“, na „smluvní[ho] partner[a] spotřebitele“ nebo také na dohody o volbě soudu uzavřené „mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem“.
- 60 Tyto odkazy hovoří ve prospěch výkladu, že k tomu, aby byl použit tentýž oddíl 4, musí spotřebitel podat žalobu proti svému smluvnímu partnerovi.

- 61 Soudní dvůr tak rozhodl, že pravidla pro určení příslušnosti stanovená v oblasti spotřebitelských smluv v čl. 16 odst. 1 nařízení č. 44/2001 se v souladu se zněním tohoto ustanovení vztahují pouze na žalobu podanou spotřebitelem proti smluvnímu partnerovi, což nutně předpokládá uzavření smlouvy mezi spotřebitelem a dotčeným profesionálem či podnikatelem (rozsudek ze dne 25. ledna 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 45 a citovaná judikatura).
- 62 Z druhého výklad, podle kterého se pravidla pro určení příslušnosti stanovená v oblasti spotřebitelských smluv v kapitole II oddílu 4 nařízení č. 44/2001 neuplatní v situaci, kdy mezi spotřebitelem a profesionálem či podnikatelem nebyla uzavřena smlouva, je v souladu s cílem uvedeným v bodě 11 odůvodnění tohoto nařízení, kterým je zajistit vysokou předvídatelnost ohledně určení příslušnosti.
- 63 Jak totiž uvedl generální advokát v bodě 57 svého stanoviska, možnost, kterou má spotřebitel, aby žaloval profesionála či podnikatele u soudu, v jehož obvodu má tento spotřebitel bydliště, je vyvážena požadavkem, aby mezi sebou uzavřeli smlouvu, z čehož vyplývá uvedená předvídatelnost pro žalovaného.
- 64 Mimoto je sice pravda, že Soudní dvůr uvedl, že pojem „smluvní partner“ podle čl. 16 odst. 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že zahrnuje i smluvního partnera hospodářského subjektu, s nímž spotřebitel uzavřel danou smlouvu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2013, Maletic, C-478/12, EU:C:2013:735, bod 32). Tento výklad však vychází ze zvláštních okolností, kdy byl spotřebitel od počátku neoddělitelně smluvně vázán ke dvěma smluvním partnerům (rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 33).
- 65 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou otázku odpovědět, že články 15 až 17 nařízení č. 44/2001 musí být vykládány v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody, kterou cestující podal proti provozujícímu leteckému dopravci, se kterým tento cestující neuzavřel smlouvu, nespadá do působnosti těchto článků týkajících se zvláštní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv.

K nákladům řízení

- 66 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

- 1) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91, musí být vykládáno v tom smyslu, že cestující, jehož let byl zpožděn o tři hodiny nebo více, může podat žalobu na náhradu škody podle článků 6 a 7 tohoto nařízení proti provozujícímu leteckému dopravci, i když mezi tímto cestujícím a tímto leteckým dopravcem nebyla uzavřena smlouva a dotčený let je součástí souborných služeb pro cesty, na které se vztahuje směrnice Rady 90/314/EHS ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy.
- 2) Článek 5 bod 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody, kterou cestující podal na základě nařízení č. 261/2004 proti provozujícímu leteckému dopravci, spadá pod pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu tohoto ustanovení, i když mezi těmito stranami nebyla

uzavřena žádná smlouva a let zajišťovaný tímto leteckým dopravcem byl stanoven ve smlouvě o souborných službách pro cestu zahrnujících rovněž ubytování, která byla uzavřena s třetí osobou.

- 3) Články 15 až 17 nařízení č. 44/2001 musí být vykládány v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody, kterou cestující podal proti provozujícímu leteckému dopravci, se kterým tento cestující neuzavřel smlouvu, nespadá do působnosti těchto článků týkajících se zvláštní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv.**

Bonichot

Safjan

Bay Larsen

Toader

Jääskinen

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 26. března 2020.

Vedoucí soudní kanceláře
A. Calot Escobar

Předseda prvního senátu
J.-C. Bonichot